

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ПРАВНИ ЛИЦА

I. ВОВЕДНИ ОДРЕДБИ

Дефиниции

Член 1.

Во овие услови изразите ќе ги имаат следните значења:

"осигурувач" – САВА осигурување а.д. Скопје;

"договорувач на осигурување" - лице кое со осигурувачот склучува договор за осигурување;

"осигуреник" – лице, чиј имот е осигурен и на кого му припаѓаат правата од осигурувањето;

"премија" - износ кој се задржува, односно плаќа за осигурување по договор за осигурување;

"сума на осигурување" - износ на кој имотот, односно имотниот интерес е осигурен, ако од содржината на договорот за осигурување не произлегува нешто друго;

"листа на покритие" - потврда која привремено ја заменува полисата;

"полиса" - документ на договорот за осигурување;

Општи одредби за предметот на осигурување

Член 2.

- (1) Предмет на осигурување се предметите наведени во договорот на осигурување кои му припаѓаат на осигуреникот.
- (2) Осигурителното покритие важи и за:
 - 1) промени, додатоци и подобрувања на осигурените објекти, машини и друга опрема, како и за новоизградените градежни објекти и новонабавената опрема на осигурената локација во текот на тековната осигурителна година, во случај да истите не се поинаку осигурени и растот на сумата на осигурување не поминува 5% од вкупната сума на осигурување на поединечна осигурена локација.
 - 2) доколку растот од точка 1. од овој член надминува 5% од вкупната сума на осигурување по поединечна осигурена локација, осигурителното покритие важи само доколку промените биле пријавени на осигурувачот. Осигурувачот по потреба повторно врши процена на ризикот и пресметува дополнителна премија.
- (3) Доколку посебно се договори и се плати дополнителна премија, предмет на осигурување можат да бидат и предмети на трети лица примени на поправка, обработување, преработување или чување.
- (4) Доколку предметите на полисата не се поединечно наведени, тукуч наведени како збир, осигурени се сите предмети на местото на осигурување кои припаѓаат на осигурениот збир, и тоа, оние кои биле вклучени во моментот на склучување на договорот, како и оние предмети кои дополнително биле додадени во осигурениот збир.
- (5) Доколку се со посебен договор вклучени во осигурителното покритие: цртежи, ракописи, документи, деловни книги, планови, картотеки, датотеки, носачи на податоци кај електронски сметачи, архивски материјали, модели, калапи, примероци, шаблони, макети и слично, во случај на настанување на осигурен случај, надоместот за осигурување се одредува како вредност на материјалот од кој биле направени тие предмети, односно, вредноста на самите носачи на кои биле запишани податоците, зголемена за износот на трошоците за препис на тие податоци од

архивски копии или стари верзии на оригиналот. Доколку постои сомневање дали е во можност осигуреникот да ги обнови податоците на носачите или не, при настанување на осигурен случај, осигурувачот исплатува надомест на осигурување само за вредноста на материјалот од кој биле истите предмети направени или за вредноста на самите носачи, на кои биле запишани истите податоци. Осигурувањето не ја покрива вредноста на предметите, односно на податоците на носачите на податоци, која тие ја имаат за осигурениот или за некое друго лице. Исто така, осигурувачот не е во обврска да надомести различни трошоци за истражување и повторно прибирање, создавање или составување на предметите или податоците.

(6) Според ризиците кои се во овие Услови изричито одредени во дефинициите, предмет на осигурување не можат да бидат:

- 1) земјишта, непоплочени дворови, брани кои не се масивно градени (камен, бетон, метал и сл.) и не се со непропустливо јадро и обложени со цврст материјал (камен, бетон и сл.) од водената страна, насипи кои не се обложени или засидани со цврст материјал (бетон, камен, асфалт и сл.), изградени брегови, кејови, пристаништа-брани и пропусти;
- 2) улици и патишта без долна подлога;
- 3) предмети за време на превоз во друмски, железнички, воздушен или воден сообраќај;
- 4) посеви, додека не се оженани, плодови додека не се обрани, плодни и неплодни насади (оранжерии, лозје и сл.) како и животни;
- 5) предмети на изложби и панаѓури;
- 6) делови од уреди за добивање на нафта и земен гас кој се наоѓа под земја;
- 7) копнени моторни возила, приколки со самоодни работни машини, железнички локомотиви и вагони, како што се разни видови на пловни објекти и воздушни летала, освен кога имаат улога на залиха во трговина, царински складови и сл. односно, кога се со посебен договор предадени на поправка, одржување или чување;
- 8) предмети кои биле, во моментот на настанување на штетата, осигурени, односно биле осигурени, доколку не би постоела таа полиса, со полиса односно полиси за поморско осигурување.

Обем на осигурување

Член 3.

- (1) Обемот на осигурување, согласно овие Услови, ги покрива ризиците: уништување, оштетување или исчезнување на осигурените предмети (материјална штета), при што осигурувањето може да се склучи:
 - 1) По системот на набројани опасности (ризичи), или
 - 2) По системот „all risks“.
- (2) Доколку посебно се договори и плати дополнителна премија, осигурувањето ги покрива и штетите поради прекин на работа која е последица на материјална штета.

II. ОСИГУРУВАЊЕ НА МАТЕРИЈАЛНИ ШТЕТИ ПО СИСТЕМОТ НАБРОЈАНИ ОПАСНОСТИ

Осигурени опасности (ризичи)

Член 4.

- (1) Осигурувањето во обем кој е одреден согласно овие Услови, покрива уништување, оштетување или исчезнување на осигурените предмети поради следните опасности (FLEXA покритие: Fire, Light, Exposion, Aircraft):
 - 1) пожар,
 - 2) удар од гром,
 - 3) експлозија, и
 - 4) паѓање на воздушно летало.
- (2) Доколку е посебно договорено, осигурувањето покрива и уништување, оштетување или исчезнување на осигурените предмети поради една или повеќе од следните опасности:
 - 1) излевање на вода од водоводна и канализациона инсталација,
 - 2) луѓа,
 - 3) град,
 - 4) удар со сопствено моторно возило и сопствена подвижна работна машина,
 - 5) удар на непознато моторно возило,
 - 6) манифестација и демонстрација,
 - 7) порој, поплава и висока вода,
 - 8) лизгање и одронување на земјиштето,
 - 9) снежна лавина,
 - 10) истечување (лекажа),
 - 11) самозапалување (пиролиза),
 - 12) излевање на вжарена течно растопена маса,
 - 13) тежина на снег,
 - 14) атмосферски води,
 - 15) излевање на вода од отворени славини,
 - 16) радиоактивно делување,
 - 17) вандализам,
 - 18) земјотрес,
 - 19) кршење на стакло,
 - 20) кршење на машини,
 - 21) провална кражба и разбојништво.
- (3) Осигурувањето ги покрива само штетите кои настанале на осигурените предмети поради осигурените опасности и не покрива други посредни штети поради настанување на осигурен случај (одговорност, изгубена добивка, прекин на работа, намалување на вредност, доцнење, губење на пазар, губење на употребливост, правото на сопственост или функционалност).

Дефиниција на осигурени опасности (ризичи)

Член 5.

ПОЖАР И УДАР ОД ГРОМ

- (1) Под пожар, во смисла на овие Услови, се смета оган појавен надвор од определено огниште или оган кој го напуштил ова место и е способен понатаму да се развива со својата сопствена сила.
- (2) Не се смета дека настапил пожар и осигурувачот не е во обврска да плати надоместок ако осигурената ствар е уништена и оштетена:
 - 1) поради изложување на оган или топлина заради обработка или за други цели (на пример во индустриска преработка при пеглање, сушење, пржење, печење и сл.) или поради паѓање или фрлање во огниште (печка, шпорет и сл.);
 - 2) со осмадување (подгорување), опрлување или прегорување од цигари, пури, справи за осветлување, жар и сл.;
 - 3) поради вриење или затоплување, варење, чадење и сл.
- (3) Со осигурувањето од опасности од пожар не се опфатени штети на оцаците настанати во врска со вршење на нивната функција.

- (4) Осигурувањето од удар од гром, во смисла на овие Услови, покрива штети што громот ги предизвикал на осигурените предмети со дејство на силата или топлината, како и штети од удар на предмети соборени од громот.

- (5) Со осигурувањето не се опфатени:

- 1) штети на осигурените електрични машини, апарати, (вклучувајќи ги и апаратите за готвење, пеглање, греење на кревет, радио апарати, телевизиски приемници, ламби, сијалици и сл.) или на електрични водови заради дејство на електрична енергија од пренапон или загревање поради преоптоварување, атмосферски влијанија како статички оптоварувања, индукција поради атмосферски празнења и слични појави, бидејќи таквите штети се сметаат за погонски. Меѓутоа, се надоместува штета од пожар што би настанал со дејствување на електричната енергија и кој, по престанување на тоа дејство, самостојно би се развивал;
- 2) штети предизвикани со пренесување на електрична енергија преку водови како последица на удар на гром, како и штети на заштитни осигурувачи од било кој вид, заштитни прекинувачи, одводници за пренапон, громобрани и слични уреди, настанати при вршење на нивната нормална функција.

ЕКСПЛОЗИЈА

- (1) Под експлозија, во смисла на овие Услови, со исклучок на експлозија од нуклеарна енергија, доколку поинаку не се договори, се смета ненадејно пројавување на сила, заснована на стремезот на пареа или гасови за проширување. Експлозија на садови под притисок (казани, цевки и сл.) постои само тогаш кога сидовите на садот во толкава мерка се искинати што се јавува моментно изедначување на внатрешниот и надворешниот притисок.
- (2) Со осигурувањето не се опфатени:
 - 1) штети на стварите на осигурениот предизвикани од минирања што се вршат во рамките на неговата дејност или во рамките на дозволената дејност на трети лица; штети на машини предизвикани од експлозија во просторот за внатрешно согорување (цилиндер на моторот);
 - 2) штети на машини предизвикани од експлозија во просторот за внатрешно согорување (цилиндер на моторот);
 - 3) штети од експлозија што се нормална појава во процесот на производството;
 - 4) штети од експлозивно издувување од печки и слични направи;
 - 5) штети од експлозија од биолошки карактер;
 - 6) штети поради пробивање на звучен ѕид;
 - 7) штети од воден удар, кои во тунели и цевководи под притисок се манифестираат како експлозија;
 - 8) штети од експлозија на садови под притисок од ставот 1 алинеја 2 од овој член поради дотраеност, појава на трошење или прекумерна наслага на рѓа, бигор, талог, тиња на осигурените ствари, но се надоместува штета на други ствари во врска со настанатата експлозија.

ПАЃАЊЕ НА ВОЗДУШНО ЛЕТАЛО

- (1) Под паѓање на воздушно летало, во смисла на овие Услови, се смета паѓање на воздушно летало било од кој вид врз осигурени предмети.
- (2) Се смета дека настапил осигурен случај паѓање на воздушно летало, ако со непосреден удар на воздушното летало или од неговите делови, како и од предмети од воздушното летало, се уништи или оштети осигурената ствар.

ИЗЛЕВАЊЕ НА ВОДА ОД ВОДОВОДНА И КАНАЛИЗАЦИОНА ИНСТАЛАЦИЈА

- (1) Излевање на вода, во смисла на овие Услови, се смета:
 - 1) неочекувано излевање на вода од водоводни и одводни (канализациони) инсталации, како и од уреди за греење со топла вода и парно греење и други уреди и апарати што се приклучени на водоводната мрежа, поради оштетување (кршење, прскање или откажување на уредите за управување и сигурност) на тие уреди и апарати. Под инсталација на соодветниот објект се смета се до приклучокот на надворешната мрежа (пример: шахта, хидрофор, подстанција за топла вода).
 - 2) неочекувано избивање на пареа од уредите за топла вода или за парно греење;
 - 3) неочекувано излевање на вода од шпринклерски уреди за гаснење.
- (2) Осигуреникот е должен да се грижи за одржување на водоводната и одводната канализациона мрежа, на уредите за греење со топла вода и за парното греење, како и за нивната заштита од мраз.
- (3) Со осигурувањето не се опфатени штети:
 - 1) од излевање на вода од отворени славини, како и од водоводни (канализациони цевки), ако штетата настанала поради затнување на цевките;
 - 2) од кршење или прскање заради смрзнување настанати на самите водоводни и одводни уреди, апарати и котли;
 - 3) поради дотраеност, истрошеност и корозија во просториите на осигуреникот кои се достапни на контролата на осигуреникот;
 - 4) од габички поради влага;
 - 5) поради загуба на вода;
 - 6) штети на хидроскопни залихи кои не се ускладиштени на палети високи најмалку 10 см или на пропишан начин;
 - 7) настанати како последица на повреда на должноста на осигуреникот од ставот 2 од овој член;
 - 8) од излевање вода од надворешна инсталација (улична и сл.);
 - 9) од слегнување на земјиште како последица на излевање на вода од водоводни и канализациони цевки;
 - 10) поради смрзнување на инсталациите и уредите кои се под контрола на осигуреникот;

ЛУЊА

- (1) Под луња, во смисла на овие Услови, се смета ветер со брзина од 17,2 метри во секунда, односно 62 км. на час (јачина од 8 степени по Бофоровата скала) или повеќе. Ќе се смета дека дувал ветер со оваа брзина во местото каде што се наоѓаат осигурените предмети, ако ветерот кршел гранки и стебла или оштетил редовно одржуван градежен објект. Во случај на сомневање, осигуреникот мора да ја докаже брзината на ветерот со извештај на хидрометеоролошката служба.
- (2) Штети од луња се опфатени со осигурувањето ако се предизвикани механички оштетувања на осигурените предмети:
 - 1) со непосредно дејство од луњата;
 - 2) со директен удар од соборените или од носените предмети од луњата;
 - 3) нанесување на снег со ветер;
- (3) Со овој ризик не е опфатена штета која настанала:
 - 1) од навлегување на дожд, град или снег или други наноси низ отворен прозорец или други отвори што постојат на зградата, освен ако отворите настанале од луњата;
 - 2) штети од дожд и други врнежи на ствари сместени во слободен простор (во пластови, камари и сл.), во ритчиња, под настрешници и други отворени згради;
 - 3) над со пропис предвидена тежина на снег;

- 4) на градежен објект што не бил изграден според вообичаениот начин на градење во тоа место, или кој слабо е одржуван или е дотраен;
- 5) на фолии од вештачки материјал на топли леи, а кои служат за покривање на растенија непосредно или во вид на тунел, доколку поинаку не се договори, освен најлони чиј век на траење по гаранција на производителот е помал од една година.

ГРАД

- (1) Со осигурувањето се опфатени штети од уништување, односно оштетување на осигурените ствари што ги предизвикува градот со својот удар. Опфатени се и штетите од навлегување на град и дожд низ отвори настанати од паѓање на град.
- (2) Со осигурувањето не се покриени штети на стаклата и на фолиите на топли леи и на оранжерији, како ни штети на малтерот (жбуката) на фасадата лошо одржувана или дотраени. Доколку посебно се договори покриени се штети на стакла и најлони за топли леи и стакленици, освен за најлони чиј век на траење по гаранцијата на производителот е помал од една година.

УДАР СО СОПСТВЕНО МОТОРНО ВОЗИЛО И СОПСТВЕНА ПОДВИЖНА РАБОТНА МАШИНА

- (1) Со осигурувањето се опфатени штети што настанале од удар на сопствено моторно возило или со сопствена подвижна работна машина на осигурените градежни објекти.
- (2) Со осигурување се опфатени и штети на други осигурени предмети кои ќе настанат како последица на рушење на градежниот објект или на дел од објектот, предизвикано со удар на моторно возило во смисла на став 1 од овој член.

УДАР НА НЕПОЗНАТО МОТОРНО ВОЗИЛО

- (1) Со осигурувањето се опфатени штети на осигурениот градежен објект кои ќе настанат со удар на непознато моторно возило.
- (2) Со осигурување се опфатени штетите и на другите осигурени предмети кои ќе настанат како последица на рушење на градежниот објект или дел од објектот предизвикано од удар на моторното возило во смисла на став 1 од овој член.

МАНИФЕСТАЦИЈА И ДЕМОНСТРАЦИЈА

- (1) Под манифестација и демонстрација, во смисла на овие Услови, се смета организирано или спонтано јавно покажување на нерасположение на група граѓани;
- (2) Со овој ризик е опфатена само штетата која настанала поради манифестации и демонстрации кои се пријавени кај надлежниот државен орган.
- (3) Се смета дека настапил осигурен случај манифестација или демонстрација ако осигурената ствар е уништена било на кој да е начин на делување на манифестантите, односно демонстрантите (рушење, демолирање, разбивање, палење и др.).
- (4) Група граѓани во смисла на овој член не се сметаат редовно, привремено на замена и сезонско вработени лица во организацијата ("осигуреникот").

ПОПЛАВА, ПОРОЈ И ВИСОКА ВОДА

- (1) Под поплава, во смисла на овие Услови, се смета стихиско неочекувано плавење на терен од постојани води (реки, езера, мориња и др.) заради тоа што водата се излила од коритото или го провалила одбрамбениот насип или браната, излевање на вода поради вонредна висока плима и на брановите на море и езера со необична јачина, и од надоаѓање на вода од вештачки езера.

- (2) Поплава се смета и неочекувано плавење на терен поради нагло образување на големо количество водна маса која настанала како последица на провала на облак (пороен дожд).
- (3) Поплава се смета и подземна вода која настанала поради поплавување на земјиштето во непосредна близина на осигурените предмети.
- (4) Под порој се смета стихиско неочекувано плавење на терен со водна маса што се образува на низбрдни терени поради силни атмосферски врнежи и се слива низ улици и патишта.
- (5) Со осигурувањето од поплава се опфатени само штети предизвикани на осигурени ствари за време додека поплавата трае и непосредно по повлекување на водата.
- (6) Со осигурувањето не се опфатени:
 - 1) штети на цевководи, канали и тунели од внатрешната страна предизвикани од механичкото дејство на водата;
 - 2) штета од габички поради влага;
 - 3) штети од слегнување на теренот како последица на поплава и порои;
 - 4) штети од подземна вода во ускопи, нископи, подземни ходници и јами во рудниците;
 - 5) штети од плавење од вода излеана од канализациона мрежа, освен ако до излевањето дошло поради поплава или порој;
 - 6) штети на ствари сместени во живи и суви корита на потоци и реки, како и на простор помеѓу потоци односно реки и насипи (инудационо подрачје), доколку поинаку не се договори.
 - 7) штети на хидроскопни залихи кои не се ускладиштени на палети високи најмалку 10 см или пропишан начин.
- (7) Со осигурувањето не се опфатени штети на хидроградежни објекти поради подлокување на надворешните страни, а на канали, тунели и цевководи штетите од притисокот предизвикан од поплава во смисла на претходниот став, доколку поинаку не се договори.
- (8) Со осигурувањето се опфатени штети од висока вода на хидроградежни објекти.
- (9) Под висока вода, во смисла на овие Услови се смета:
 - 1) исклучива појава на невообичаен пораст на водостојот;
 - 2) подземна вода како последица од висока вода.
- (10) Обврската на осигурувачот за штети од висока вода и подземна вода како нејзина последица почнува со порастот на високата вода над однапред утврдените месечни коти на водостојот или протекот измерен спрема најблискиот поставен покажувач на водостојот.
- (11) За секој одделен месец нормален е овој највисок месечен водостој за последните 20 години што го покажува покажувачот на водостојот најблизок до осигурените ствари, со исклучок на особено високите водостои.

ЛИЗГАЊЕ И ОДРОНУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО

- (1) Под лизгање на земјиште, во смисла на овие Услови, се сметаат ненадејни движења на земјишната површина на коси терени со јасни манифестации на расцепување на површината на земјиштето и срузување кои, со појава на силни деформации и пукнатини на градежните објекти, настануваат во краток временски период.
- (2) Под одронување, во смисла на овие Услови, се смета откинување и паѓање на материјалот како геолошка појава, или во врска со лизгањето на теренот.
- (3) Се смета дека настапил осигурениот случај доколку деформациите, оштетувањата или уништувањата на осигурениот предмет настанале поради движење на земјиштето, притисок или удар на земјишниот материјал.
- (4) Со осигурувањето не се опфатени штетите:
 - 1) на осигурениот предмет кои настанале пред или во моментот на склучувањето на осигурувањето;
 - 2) на осигурениот предмет доколку лизгањето на земјиштето или одронувањето се предизвикани со

дејноста на осигурениот или со дејноста на било кое лице;

- 3) со осигурувањето не се опфатени трошоците за санирањето на земјиштето;
 - 4) поради бавно геолошко слизнување на тлото кое се манифестира со мали пукнатини на објектот;
 - 5) слегнување на тлото (улегнување);
 - 6) од жив песок, горски удар и разрушување во ископи, нископи и подземни простории во јамите на рудникот.
- (5) Одронување се смета појава на изненадно одвојување и испуштање на големи камени блокови од високи планински региони. Штетите од одронување се опфатени со осигурувањето само во случај на удар на камени блокови или други предмети соборени со камените блокови.

СНЕЖНА ЛАВИНА

- (1) Под снежна лавина, во смисла на овие Услови, се смета снежна маса во движење која се откинала од планинските страни.
- (2) Со осигурувањето се опфатени и штети предизвикани од дејството на воздушниот притисок од снежната лавина.

ИСТЕЧУВАЊЕ (ЛЕКАЖА)

- (1) Под истечување (лекажа) во смисла на овие Услови, се смета истечување на осигурени течности односно гасови од неподвижни садови-цистерни, цевководи и сл., ако течноста истече поради ненадејно прскање на садот или неочекувано расипување на вградените уреди за испуштање и преточување на течности.
- (2) Нема да се надомести штета ако осигурената течност истече доколку прскањето на садот или расипувањето на уредите настанало поради дотраеност, лошо одржување на садот односно уредите или лошо зачепување, односно лоши зачепки.
- (3) Со осигурувањето се покриени штети само на осигурената течност, односно гасовите, доколку поинаку не е договорено.
- (4) Ако посебно се договори покриени се штети од истечување на самиот осигурен предмет. Осигурувањето може да се заклучи само на “прв ризик”.

САМОЗАПАЛУВАЊЕ

- (1) Самозапалувањето е физичко-хемиски и биолошки процес на преоѓање на материјата од цврста состојба во состојба на пепел или прав без влијание на надворешни извори на пламен или висока температура.
- (2) Материјалите склопи на самозапалување се: материјали од растително потекло (сено, житарици и сл.), тресет и фосилните јаглени, масти и масла од растително потекло, хемиски материји и смеси (фосфор,цинков и алуминиумски прав, соединенија на сулфур со метали, гареж, метално-органиски соединенија, хидросулфиди, натриум, карбид на калциум и др.).
- (3) Влакнестите материјали поседуваат способност на самозапалување само во случаите ако се натопени со растителни и животински масти: ленено, конопно и памучно масло, фирнајс, рибино масло и др.
- (4) Опасноста од самозапалување на залихи е опфатена со осигурување само ако залихите се складирани и ако другите работи се извршени според законските, односно техничките прописи.

ИЗЛЕВАЊЕ НА ВЖАРЕНА ТЕЧНО РАСТОПЕНА МАСА

- (1) Од опасноста излевање на вжарена течно растопена маса е покриена штета која би била предизвикана на осигурени ствари поради неочекувано излевање на вжарена течно растопена маса надвор од определеното место за испуштање и одвод и ако не е предизвикан пожар. Штетата која при тоа ќе настане на уредите за отоплување и одвод се надоместува само ако е предизвикана од надворешно дејство на растопена маса.

(2) Со осигурувањето е покриена и штетата на растопената маса.

штетата на надлежен државен орган.

ТЕЖИНА НА СНЕГ

- (1) Осигурувањето ги покрива штетите на осигурените предмети настанати како последица:
 - 1) на непосредно дејство на тежината на снегот;
 - 2) од удар на предмети што паднале на осигурените предмети поради тежината на снегот.
- (2) Осигурувачот е во обврска за исплата на надомест на штета само во случај ако дебелината на новопаднатиот снег е повеќе од 25 см и тој настанал во период од 24 часа. Во случај на сомневање, осигуреникот мора да ја докаже дебелината на паднатиот снег со извештај од Хидрометеоролошката служба.
- (3) Осигурувањето не ги покрива:
 - 1) штетите поради лизгање на снегот низ кров и паѓање на мразулци;
 - 2) штетите поради слабо одржување на станбениот објект;
 - 3) трошоците за одстранување на снегот.

АТМОСФЕРСКИ ВОДИ

- (1) Осигурувањето ја покрива штетата на осигурените предмети од неочекувано и ненадејно навлегување на вода во внатрешноста од станбениот објект преку олуци и цевки за одвод на дождовница како последица од:
 - 1) паѓање на големи количини атмосферски води и
 - 2) топење на мразот и снегот.
- (2) Осигурувањето не ја покрива штетата:
 - 1) поради дотраена и слаба хидроизолација;
 - 2) поради влажност на темелите, дејствување на високи води или било какви долготрајни дејствувања;
 - 3) поради недоволно одржување на објектот и системот за одвод на атмосферските води;
 - 4) поради поплави, порои, лизгање на земјата;
 - 5) поради дотраеност, истрошеност и корозија;
 - 6) од габички поради влага;
 - 7) поради слегување на тлото (улегнување) како последица од излевање на вода од олуци и цевки за одвод на дождовница;
 - 8) на самите олуци и цевки за одвод на дождовница;
 - 9) како последица на недовршени градежни, инсталационски или занаетчиски работи на станбениот објект.
- (3) Осигурувачот не е во обврска за исплата на штета од атмосферски води ако осигуреникот не ги превзел сите мерки да го спречи повторното излевање на атмосферските води.

ИЗЛЕВАЊЕ НА ВОДА ОД ОТВОРЕНИ СЛАВИНИ

- (1) Со овој ризик е опфатена штета, која настанала доколку вода од славина, која била оставена отворена од страна на трето лице, ги оштети осигурените предмети.
- (2) Ова осигурување може да биде склучено само доколку е вклучен ризикот за осигурување од опасност на излевање на вода.

ВАНДАЛИЗАМ

- (1) Со овој ризик е опфатена штета која настанала на надворешните делови на населените градежни објекти, предизвикана поради вандалско дејствување од страна на трети лица.
- (2) Во штетите настанати поради овој ризик, се вклучени и штети во вид на разни натписи, цртежи и флеку на фасади и останати делови на осигурениот објект.
- (3) Со осигурувањето не се опфатени штети на секакви антени и слична опрема (зајачувачи на звук, столбови, носачи, конзоли, инсталации, клима уреди, олуци и сл.), како ни штети на огради и опрема прицврстена на оградата.
- (4) Во случај на штетен настан, осигуреникот е должен да ја пријави

ЗЕМЈОТРЕС

- (1) Земјотрес, во смисла на овие Услови за осигурување, се смета ненадејно движење, поместување и тресење на тлото (земјиштето) предизвикано ислучиво од природните процеси на тектонски движења и поместувања во земјината кора, кое резултира со оштетување или уништување на осигурените предмети и истото е забележано според меѓународната скала за мерење на макросеизмички настани.
- (2) Под еден штетен настан се подразбираат сите движења и поместувања на тлото кои се манифестираат во рамките на 72 часовен интервал од моментот на првото регистрирање на земјотресот.
- (3) Со осигурувањето, кога ќе се оствари осигурен случај, се покриени штетите од уништување или оштетување на осигурените предмети, кои се настанати непосредно од земјотресот или се индиректна последица на земјотресот
- (4) Осигурувачот е во обврска да исплати надоместок на штета само ако се докаже дека земјотресот, на местото каде се наоѓаат осигурените предмети, имал интензитет од најмалку 5 степени според Mercalli-Cancani-Sieberg-овата скала (MCS).
- (5) Според овие Услови на осигурување исклучени се штетите:
 - 1) настанати како последица на земјотрес со интензитет помал од 5 степени според MCS скалата;
 - 2) настанати од движења, поместувања и тресења на тлото предизвикани од дејноста која ја обавува осигуреникот или некое трето лице и експлозии на класични или нуклеарни направи;
 - 3) настанати од движења, поместувања и тресења на тлото предизвикани во рудници;
 - 4) настанати од движења, поместувања и тресења на тлото предизвикани од дејството на нуклеарна енергија и радиоактивна контаминација;
 - 5) настанати со загадување на предмети предизвикано од истекување на отровни и опасни материи како и трошоците за расчистување на загадувањето;
 - 6) настанати на фрески, мозаици и друг украсни елементи на ѕидови и фасади;
 - 7) настанати како последица на недоволно одржување на објектите.
- (6) Ако не е поинаку договорено, осигуреникот учествува во секоја штета со одбитна франшиза во висина која е наведена во полисата за осигурување.
- (7) Осигуреникот е должен, без задоцнување и одлагање, да ја пријави кај осигурувачот настанатата штета и на барање на осигурувачот да достави податоци од Сеизмолошкиот завод за земјотресот кој бил причина за настанување на пријавената штета.

КРШЕЊЕ НА СТАКЛО

- (1) Со овој ризик е опфатена штета која настанала поради пукање, кршење или разбивање на стакло, или друг предмет на осигурување, поради причина која не е опфатена со било која друга осигурена опасност по овие Услови.
- (2) Доколку не е поинаку договорено, опфатени се и:
 - 1) трошоците за евентуално привремено најнужно застаклување;
 - 2) трошоците за симнување и за повторно мesteње на предметите што пречат при поставување на ново стакло (на пример: заштитна решетка, заштитна шипка, засолниште од сонце и слично);
- (3) Не е опфатена штета, која настанала:
 - 1) при преместување или мesteње на осигурените ствари во простории што не се означени во полисата за осигурување;
 - 2) од гребнатини, разјадување и слични оштетувања на површината од осигурените ствари;

- 3) од лизгање и слегнување на почвата (земјиштето).

КРШЕЊЕ НА МАШИНИ

- (1) Со осигурувањето се дава осигурителна заштита од оштетување или уништување на осигурените ствари од незгода во погонот, под која се подразбираат настаните што се случуваат непредвидено и однадеж во врска со користење на осигурената ствар, и тоа:
 - 1) грешка во материјалот, изработката и конструкцијата;
 - 2) непосредно дејство на електрична енергија при појава на куса врска, пренапон и електричен лак;
 - 3) распаѓање поради дејство на центрифугална сила;
 - 4) недостаток на вода во парни котли и апарати со пареа, освен во случаите во кои следи експлозија;
 - 5) мраз, притисок на мраз или снег или непосредно движење на мразот;
 - 6) надпритисок или подпритисок (имплозија);
 - 7) откажување (затајување) на уредите за заштита и регулирање, како и на елементите за автоматско управување со кои машината е опремена;
 - 8) неспретност, невнимание или лоша намера на работниците или некое друго лице;
 - 9) поради паѓање на осигурени ствари, удар или навлегување на страно тело (предмет) во осигурениот предмет;
 - 10) заглавување во текот на дупчење во дупки.
- (2) Со осигурувањето по овие Услови не се дава осигурителна заштита од ризиците што не се наведени во став 1 од овој член, како и:
 - 1) од основни и дополнителни ризици кои се опфатени со Условите за осигурување од опасност од пожар и од некои други опасности;
 - 2) провална кражба и разбојништво, штетно дејство на нуклеарна енергија, ерупции, освен истражни ерупции, доколку тоа посебно се договори;
 - 3) поради недостатоци или грешки кои постоеле во моментот на склучувањето на осигурувањето, а овие недостатоци или грешки биле или морале да му бидат познати на осигуреникот;
 - 4) непосредни последици на трајни хемиски термички, механички, атмосферски и други влијанија и услови за сместување и работа оксидации, стареење, корозија, зрачење, прекумерни вибрации и сл.
 - 5) последици од сите видови на трошење, абеење, ерозија, кавитација и сл.;
 - 6) прекумерни наслаги на рѓа, каменец на котловите, талог, тиња и сл., па и кога поради тоа настанало уништување или оштетување на осигурените ствари;
 - 7) преоптовареност на машините, машинските и електрични уреди, апарати и инсталации преку границите на нивните проектни параметри;
 - 8) ставање во погон пред конечната поправка;
 - 9) монтирање и пробно испитување на новите ствари;
 - 10) динамично вртење на ротациони делови на машините, ротори, турбини, генератори и сл., доколку посебно не се договори;
 - 11) повреда на техничките и други прописи и упатства за техничка експлоатација на осигурените ствари, како и заштитни мерки.
- (3) Осигурувачот исто така не е во обврска:
 - 1) за посредни штети настанати во врска со осигурениот случај: загуба на заработувачка, денгуби, казни и сл.;
 - 2) за штети за кои по законските прописи или по договорот одговара производителот (гарантен рок) , односно испорачателот на стварите. Ако производителот односно испорачателот ја оспорува одговорноста, а штетата е предизвикана со незгода во погонот, одредена во став (1) од овие Услови, осигурувачот ќе му исплати надомест на договорувачот на осигурувањето, а потоа до износот на исплатениот надомест ќе стапи во сите права на осигуреникот спрема производителот, односно испорачателот.

- (4) За трошоците за демонирање и монтирање, кои се направени со цел за редовен преглед или одржување за осигурените ствари (периодични поправки замени на истрошените делови), па и кога во тој случај ќе се утврди оштетување на осигурената ствар од осигурениот ризик на осигурената опасност. Надоместот во овој случај ќе ги опфати само трошоците за поправка или замена на оштетените делови кои не биле предвидени за периодична поправка односно замена. Осигурувачот е во обврска да дава осигурителна заштита од опасностите од став 1 од овој член и на осигуреното постоље, лежиштето или на осигурените машини само ако оштетувањето на истите е последица од оштетување или уништување на машината од опасностите покриени со овие Услови.
- (5) Ако посебно се договори осигурувачот е во обврска да даде осигурителна заштита од оштетување или уништување на стварите осигурени по овие Услови од опасноста ерупција која би настанала при опитно дупчење.
- (6) Предмет на осигурување кај овие опасности се машини, машински уреди, електрични уреди и инсталации. Предмет на осигурување се и основи, лежишта и темели на машини, како и полнежи на електрични уреди (на пр. масло), доколку се вклучени во вредноста на машините.
- (7) Предмет на осигурување кај овие опасности не се, ни во случај кога нивната вредност и вклучена во вредноста на осигурениот предмет, следните предмети:
 - 1) сите видови на мал алат или делови на машина, кои непосредно се користат за кршење, дробење и обликување, како што се на пр. бургии, ножеви, ножици, матрици, кокили, калапи, кугли на млинови, ударни чекани и плочи на мелници, вилнички плочки на каменокршачки, работни елементи на земјоделски машини, круната од алат за длабинско дупчење на дупки и сл.;
 - 2) делови на машини кои се директно изложени на топлоотно дејство, како на пример облоги на садовите и уредите за разорување, решетки на ложишта, горилници, грејачи, електроди на индустриски печки, садови за топење и пренесување на растопениот метал и сл. Во оваа точка, наброените делови на машини се предмет на осигурување, доколку се штетите предизвикани од надворешни влијанија, како што се нестандартна работа на машините, неочекувано паѓање, удар и појава на страно тело, кои не се наменети за технолошки процеси и сл.;
 - 3) делови на машини изложени на забрзано трошење и периодична замена, како на пример сита, шаблони, облоги на ваљаци, облоги на гребени- чешли, свитливи цевки, ремени, четки, гумени, текстилни и синтетички прстени, спојници, платнени и слични филтери, делови на спојници кои брзо се трошат (гумени делови, влошки, ламели и сл.), преносни кабли, ланци и сајли, доколку не се дел од транспортни уреди. Во оваа точка, набројаните делови на машините се предмет на осигурување, доколку штетите се поради надворешни влјанија, како што се нестандартна работа на машините, неочекувано паѓање, удар и појава на страно тело, кои не се наменети за технолошки процеси и сл.;
 - 4) сигурносните елементи со еднократно дејство, освен катодни одводници;
 - 5) експлоатационен (погонски) материјал: гориво, мазиво, разладни средства, средства за чистење и сл.;
 - 6) катализатори.
- (8) Во трошоците за поправка се вклучени и зависни трошоци, како што се трошоци за демонирање, монтирање, превоз, пробна работа и слично.

ПРОВАЛНА КРАЖБА И РАЗБОЈНИШТВО

- (1) Со овој ризик е опфатена штета од однесување, уништување или оштетување на осигурените предмети, настаната поради извршување или обид на:

- 1) провална кражба;
 - 2) разбојничка кражба;
 - 3) разбојништво.
- (2) Опфатена е и штета која настанала поради провална кражба, односно поради обид за извршување на тоа дело, а настанала на градежниот објект или на неговите делови (сидови, плафони, врати, брави, вградена опрема, инсталации итн.), и тоа во висина на трошоците за поправка, но најмногу до 3% од сумата на осигурување за оштетени или уништени предмети, односно, кај осигурување на прв ризик до 10% од сумата на осигурување за оштетени или уништени предмети, доколку поинаку не е договорено. Во ист обем е покриена и штета на внатрешните делови на градежниот објект, односно просториите во кои се сместени осигурените предмети, ако е причинето при провалната кражба или вандализам. Осигурувањето не ги покрива штетите за стаклени врати, прозорци, излози и на стаклени сидови.
- (3) Не е опфатена штета:
- 1) доколку провалната кражба, односно обидот за провална кражба е извршен, а во него како извршител или соучесник учествувал некој кој е припадник на осигуреникот. Како припадници на осигуреникот се сметаат лица, кои живеат со осигуреникот, како и работници кај осигуреникот, кои својата работа ја извршуваат на местото на кое се наоѓаат осигурените предмети;
 - 2) поради измама, затајување или проневера;
 - 3) поради обична кражба;
 - 4) посредни загуби предизвикани од настанување на осигурениот случај (загуба на заработка, денгуба и слични загуби);
 - 5) од кусокот утврдени со пописот (инвентарисување), па ни тогаш кога кусокот ќе се установи пред инвентарисувањето (во пописот) кој е извршен по осигурениот случај.
- (4) Провална кражба се смета доколку извршителот:
- 1) провали во простории, во кои се наоѓаат осигурените предмети (местото на осигурување) со разбивање или кршење на врати и прозорци или со провалување на тавани, сидови и подови;
 - 2) го отвори местото на осигурување со лажен клуч или некое друго средство што не е наменето за редовно отварање;
 - 3) провали во заклучената просторија совладувајќи препреки кои го оневозможуваат влегувањето (скокање низ отвор или отворен прозор, како и преку балкон, чија висина на долната ивица, сметајќи од дното, изнесува најмалку 3,50 метри, односно прескокнување преку ограда најмалку 2,00 метри);
 - 4) провали во заклучено сместувалиште во местото на осигурувањето, во кое се наоѓаат осигурените предмети, ако до сместувалиштето дошол на еден од начините кои по одредбите од овој член се оквалификувани како провална кражба;
 - 5) го отвори местото на осигурувањето или сместувалиштето со вистински клучеви или со нивни дупликации, до колку до клучевите дошол со едно од дејствијата наведени во точката 1, 2, 3 и 4 од овој став или со разбојништво или со преварата на малолетен член од домаќинството;
 - 6) влезе во просторот, се сокрива во него и ја изврши провалата за време додека е просторот заклучен;
 - 7) украде предмети од балконот кој не е на приземје.
- (5) Доколку посебно не се договори, пари, хартии од вредност, таксени и поштенски марки, штедни книшки, скапоцени камења, благородни метали и предмети од благородни метали, вистински бисери, накит, златни предмети и колекции се осигурени од опасност од провална кражба само ако се наоѓаат во посебно заклучени сместувалишта (железни благајни, панцер благајни, трезор и слично).
- (6) Предмети како што се градежен материјал, метални предмети, залиха на автомобили, земјоделски машини и нивните вградени делови и сл. се покриени со ризикот провална кражба и додека не наоѓаат на отворен простор, доколку истото посебно се договори и се исполнети следните услови:
- 1) доколку просторот за кој се наоѓаат е ограден со добро одржувана ограда со висина од најмалку 2 метра, и

- 2) да постои физичко или техничко обезбедување 24 часа дневно.
- (7) Разбојничка кражба се смета противправно одземање на предметите на осигурување кога извршителот, кој е фатен во делото кражба, употреби сила или закана дека непосредно ќе нападне на животот или на телото на осигуреникот или трето лице, со цел да го задржи предметот на осигурување. Се смета дека постои употреба на сила и тогаш кога се употребени средства за оневозможување на пружање отпор.
- (8) Разбојништво се смета противправно одземање на предметите на осигурување со употреба на сила (загрозување на животот и здравјето) или закана дека непосредно ќе се нападне на животот или телото на осигуреникот или на трети лица. Се смета дека постои употреба на сила и тогаш кога се употребени средства за оневозможување на пружање отпор.

ТРОШОЦИ ВО ВРСКА СО ОСИГУРЕН СЛУЧАЈ

- (1) На име трошоци направени за расчистување и рушење, во врска со настанатиот осигурен случај на осигурениот предмет, осигурувачот ги надоместува нужните издатоци за расчистување и рушење, но доколку поинаку не се договори, најмногу до 3% од сумата на осигурување односно од вистинската вредност на оштетените ствари кај осигурувањата на договорена вредност. Во трошоци за расчистување спаѓаат нужните издатоци за расчистување и чистење на местото каде што е предизвикана штетата, како и издатоците за пренесување на изгореното, шутот и тињата до најблиското дозволено место на растоварување. Во трошоците за рушење спаѓаат нужните трошоци што договорувачот на осигурувањето ги имал, по настанување на осигурениот случај, за рушење на преостанатите оштетени неупотребливи делови за нивното пренесување до најблиското дозволено место за растоварување.
- (2) Осигурувачот ги надоместува нужните трошоци што договорувачот на осигурувањето ги направил кога настанал осигурен случај на осигурениот предмет за превземени мерки поради отстранување и намалување на штетата, па и тогаш кога тие мерки не биле успешни, но доколку поинаку не се договори, најмногу до 5% од сумата на осигурувањата, односно на вистинската вредност на оштетените ствари кај осигурувањата на договорена вредност.
- (3) Вкупниот надоместок на име трошоци од ставовите 1 и 2 од овој член и на име надоместок на осигурувањето не може да ја надмине сумата на осигурувањето, односно вистинската вредност на штетата, оштетениот предмет. Неопходните трошоци за отстранување и намалување на штетата, направени по налог на осигурувачот, се надоместуваат и тогаш кога заедно со надоместокот од осигурувањето ја надминуваат сумата на осигурувањето.
- (4) Во случај на подосигурување, трошоците за расчистување, рушење, како и трошоците за отстранување и намалување на штетата се надоместуваат во ист сразмер како и надоместокот од осигурувањето, освен во случаите кога тие трошоци се направени по налог на осигурувачот.

РАДИОАКТИВНО ДЕЛУВАЊЕ

- (1) Со овој ризик е опфатена штета на осигурените предмети поради делување на радиоактивни изотопи, доколку настане во изрична врска со останатите осигурени опасности. Кај овој ризик, се рефундираат и трошоците за деконтаминација на осигурените предмети доколку не е поинаку договорено.

ТЕРОРИСТИЧКИ АКТ

- (1) Терористички акт е опасност која според овие Услови не може да се осигура. Истото важи и за случаи на спречување или сузбивање (задушување) на терористички акт.

- (2) Под терористички акт се подразбира насилна активност која загрозува човечки животи, имот односно недвижен имот или инфраструктура, со помош на сила, насилство или закана. Терористички акт го подготвуваат односно го извршуваат лица или група на лица, со цел остварување на политички, етнички, религиозни, идеолошки или слични цели, со намера да предизвикаат страв или застрашување на населението или на делови од населението и преку тоа да извршат влијание на државната власт или на други државни органи.

Неосигурени опасности (Исклучени ризици)

Член 6.

- (1) Освен исклучувањата наведени во дефинициите за поединечните осигурени опасности, осигурувањето не ги покрива ни штетите поради уништување, оштетување или исчезнување на осигурените предмети, кои индиректно или директно се предизвикани од:
- 1) терористички акт;
 - 2) војна, инвазија, дејства на странски непријатели, непријателски или воени операции (без оглед дали војна е објавена или не), граѓанска војна, бун, револуција, востание, граѓански немири, имајќи го во предвид учеството во, или големината на востанието, воената или узурпаторската сила;
 - 3) конфискација, заплenuвање, национализација;
 - 4) нуклеарна реакција, нуклеарна радијација или радиоактивна контаминација;
 - 5) измама, превара, трик или друго лажно претставување;
 - 6) исчезнување, необјаснето намалување или исчезнување, кој не е последица на провална кражба во просториите каде се наоѓаат осигурените предмети, како и кусок утврден при вршење на пописот (инвентарисување);
 - 7) намерно делување на осигуреникот или негов застапник;
 - 8) потполна или делумна суспензија на работењето.

III. ОСИГУРУВАЊЕ НА МАТЕРИЈАЛНИ ШТЕТИ ПО СИСТЕМОТ "ALL RISKS"

»ALL RISKS«

- (1) Со осигурувањето »all risks« се опфатени сите штети поради уништување, оштетување или губење на осигурените предмети како последица на ненадеен и неочекуван настан, независен од волјата на осигуреникот, освен оние кои се изричито исклучени.

Осигурени опасности

Член 7.

- (1) Осигурувањето го покрива секое уништување, оштетување или исчезнување на осигурените предмети, поради ненадеен и неочекуван настан, независен од волјата на осигуреникот (AAR покритие), освен:
- 1) од механички односно електрични дефекти или пречки на машини и апарати или опрема, од кои се јавува таков дефект или пречка;
 - 2) на предмети, кои се предмет на градежни и монтажни работи (предмет на договорот за изведуваче на работи);
 - 3) на предмети кои се во фаза на изградба, а штетите се настанати поради грешка или неуспех, причинети во процесот на производство, тестирање, поправки, чистење, обновување, менување, преправување или сервисирање;
 - 4) на пари, таксени марки, лични предмети на вработените, документи, ракописи и деловни книги, записи во електронски системи, примероци, модели, калапи, нацрти и дизајни, освен ако не е посебно договорено;

- 5) на накитот, драги камења, благородни метали, злато или сребро во златарите, крзно, антиквитети, скапоцени книги или уметнички дела, освен ако не е посебно договорено;
- 6) кои се утврдени помеѓу редовен или вонреден попис, а кој не е возможно да се одреди точно штетниот настан покритен со овие услови;
- 7) поради провална кражба, разбојничка кражба и разбојништво до кои не дошло на начин како што е одредено во 4 став дефиниции за обемот на оваа опасност;
- 8) поради слегнување и тонеење на нови згради, и штетите поради пукање, рекламации и проширување на патисхта, дворови и тротоари, темели, сидови, подови и плафони на објекти;
- 9) кои настануваат во долг временски период како на пример поради истрошеност, рѓа, корозија, распаѓање, разградување, постепено деформирање, латентен деформитет, фабричка грешка, деформација која полка се развива, инсекти, ларви, разни видови штетници, разни видови микроорганизми;
- 10) поради истекување (лекажа) на течност или гас, поради грешки на местото на заварување, поради пукнатини, кршење, дефект односно прегревање на грејачот, грејни тела, грејни плочи, парни котли односно со нив поврзани парни, доводни и одводни цевки;
- 11) на податоците односно софтверот кои не се последица на оштетувањето на машинската и механичката опрема, а особено промена во податоците, програмската опрема, или на сметачките програми, предизвикани со бришење, фалсификување или расипување на оригиналниот уред, а исто така не и штети од уништување и оштетување, кои произлегуваат од заслабнување во делувањето, расположливоста, обемот на употреба или достапност на податоците, програмската опрема или сметачките програми;
- 12) поради загадување или контаминација освен ако е предизвикана од оган, гром, експлозија, воздушно летало или предметите кои тие ги отфрлуваат;
- 13) поради примена на прописите или рушењето на осигурениот имот;
- 14) поради собирање, исправка, губење на тежина, промена на арома, боја, текстура или преливи, а како последица на делување на светлината;
- 15) поради промена во температурата или влажноста, дефект или неправилно работење на системот за ладење или системот за греење, како последица на грешки во работењето;
- 16) поради изложеност на атмосферски влијанија, ако предметите се наоѓаат на отворен простор или не се чуваат во потполно затворени згради;
- 17) поради отстранување на азбест, диоксин или полихлорисан бифенил од било кој осигурен објект односно подвижности и залихи, освен ако биле уништени поради пожар, гром, пад на воздушно летало, експлозија, демонстрација и манифестација, чад, удар на моторно возило и работна машина, бура, град, насилничко однесување, истекување на течности или случајно активирање на автоматскиот противпожарен систем.

- (2) Осигурувањето исто така не ги покрива:

- 1) трошоците за уништување или зголемените трошоци за реконструкција, поправка и отпад на материјалот и било какви трошоци кои се последица на законските прописи кои се однесуваат на азбест, диоксин или полихлорисан бифенил;
- 2) штетите кои се последица на било какви владини упатства и барања кои се однесуваат на азбест, диоксин или полихлорисан бифенил во нештетените делови на осигурениот имот, кои повеќе не можат да се користат за

- намената за која биле наменети и мора да биде отстранета или соодветно обновена;
- 3) штетите кои настануваат во гарантен рок а кои по основ на законот или договорот односно друг договор е должен да ги надомести производителот, добавувачот, договорувачот или тој кој ја врши поправката;
 - 4) трошоците за поправка на оштетениот материјал, лоша изработка или дизајн;
 - 5) трошоците за нормално одржување и поправка;
 - 6) трошоците кои произлегуваат од неправилно или неовластено програмирање, удар, етикетање, запирање, ненамерно бришење на информација или отстранување на медијата за складирање на податоците или губење на информацијата поради магнетното поле;
- (3) Осигурувањето не ги покрива штетите поради уништување, оштетување или исчезнување на осигурените предмети, кои се посредно или непосредно предизвикани од:
- 1) земјотрес, доколку не е посебно договорен;
 - 2) мувла, мувлосаност, габи или спори, односно нивните микроорганизми од било кој тип или вид, заклучно со материјалите чие присуство претставува реална или потенцијална опасност по човековото здравје.
- (4) Осигурувањето исто така не ги покрива случаите:
- 1) кога причината за нивното настанување е опфатена во било која осигурена опасност;
 - 2) кога е потребна поправка, замена, отстранување, чистење, преместување и сл. со намера за обезбедување здравствени стандарди и правни норми;
 - 3) грешка, односно недостаток, која постоела веќе во време на склучување на осигурувањето и на осигуреникот односно неговиот претставник му била позната, односно не можела да му остане непозната;
 - 4) терористички акт;
 - 5) војна, инвазија, дејство на странски непријатели, конфликти или операции слични на војни (било војната да била објавена или не), граѓански војни, бунт, граѓански немири кои имаат размер да прераснат во народно востание, војна, удар, штрајк, отпор, револуционерна војна или узурпација на власта;
 - 6) конфискација, заплenuвање, национализација;
 - 7) нуклеарна реакција, нуклеарна радијација или радиоактивна контаминација;
 - 8) измама, превара, трик или друго лажно претставување;
 - 9) исчезнување, необјаснив недостаток односно исчезнување кои не се последица на провална кражба во просториите каде се наоѓаат осигурените предмети, како и кусок утврден во текот на пописот (инвентарисување);
 - 10) намерна постапка на осигуреникот или неговиот застапник;
 - 11) потполно или делумно запирање на работењето.
- (5) Осигурувањето ги покрива само штетите кои настанале на осигурените предмети поради осигурените опасности и не ги покрива посредните штети поради настанувањето на осигурен случај (одговорност, изгубена добивка, прекин на работењето, намалување на вредноста, доцнење, губење на пазарот, губење на употребливоста, правото на сопственост или функционалност и сл.)

IV. ГРУПНИ ОДРЕДБИ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА МАТЕРИЈАЛНА ШТЕТА

Сума на осигурување Член 8.

- (1) Сумата на осигурување ја претставува горната граница за обврската на осигурувачот за поединечен осигурен случај, доколку во договорот за осигурување не е поинаку договорено.

- (2) Доколку договорот за осигурување е склучен без сума на осигурување, или со неограничена вредност, се смета дека осигурувањето е склучено на стварна вредност.

Вредност на осигурените предмети Член 9.

- (1) Вредноста на осигурените предмети се одредува според цената во местото на осигурување наведено во договорот за осигурување.
- (2) Вредноста на осигурените предмети, доколку поинаку не се договори, е за:
- 1) градежни објекти: новонабавна вредност на градежниот објект (трошоци за изградба на таков нов објект (материјал и работа) намалени за износот на изгубената вредност поради истрошеност, старост и економска и техничка застареност (амортизација));
 - 2) машини, уреди и апарати и инсталации, транспортни средства и инвентар: набавна цена на новите предмети намалена за износот на изгубената вредност поради истрошеност, старост и економска и техничка застареност (амортизација);
 - 3) залиха на роба, материјали и суровини: набавна цена, зголемена за зависните трошоци (превоз, складирање итн.), но не повисока од пазарната цена;
 - 4) залиха на готови производи и недовршено производство: производна цена зголемена за зависните трошоци (превоз, складирање итн.), но не повисока од пазарната цена;
 - 5) цртежи, ракописи, документи, деловни книги, планови, картотеки, датотеки, носачи на податоци кај електронските сметачи, архивски материјал, модели, калапи, мостри, шаблони, макети, хартии од вредност, пари, таксени марки и сл.: износ кој е договорен од страна на осигуреникот и осигурувачот.
- (3) Доколку посебно се договори осигурување на нова вредност, вредноста на осигурувањето е за:
- 1) згради: новонабавна вредност на објектот (трошоци за изградба на таков нов објект- материјал и работа);
 - 2) машини, уреди и апарати, инсталации, транспортни средства и инвентар: набавната цена на нови предмети, зголемена за можните зависни трошоци (превоз, монтажа).

Пресметка на штета Член 10.

- (1) Штетата која ја покрива осигурувањето се пресметува во случај на:
- 1) уништување или исчезнување на осигурените предмети: според вредноста на осигурените предмети на крајот на ликвидацијата на осигурениот случај;
 - 2) оштетување на осигурените предмети:
 - според цената на материјалот и работењето колку би изнесувале на крајот на ликвидацијата на осигурениот случај, намалени за изгубената вредност на предметите поради истрошеност, старост, економска и техничка застареност (амортизација) и за вредноста на остатокот;
 - доколку осигурувањето е склучено на нова вредност, според цената на материјалот и работењето, колку би изнесувале на крајот на ликвидацијата на осигурениот случај, намалени за вредноста на остатокот.Во штетата не се пресметуваат трошоците кои настанале при поправката заради подобрување, дополнување или други промени на осигурениот предмет.
- 3) Се смета дека предметот е уништен, а штетата е пресметана според точка 1 од претходниот став, доколку трошоците за поправка ја достигнале или надминале вредноста на

- предметот намалени за вредноста од остатокот.
- 4) При пресметка на штетата за документи, ракописи и деловни книги, се зема во предвид вредноста на канцеларискиот материјал заедно со трошоците за административно работење со пишување, а не субјективната вредност која ја имаат за осигуреникот.
 - 5) При пресметката на штета за записи и електронски системи, се земаат во предвид трошоците за воспоставување на првобитната состојба од сигурносните копии, односно повторен рачен внес на записите од последниот ден.
 - 6) При пресметка на штета за примероците, моделите, калапите, нацрти, дизајн се земаат во предвид само трошоците за работење и материјал, кои настануваат при донесување во претходната состојба.
 - 7) Доколку осигуреникот сам го поправи оштетениот предмет и трошокот за поправка е поголем од трошокот кој би го пресметал друг сервис кој е обучен за поправка, осигурувачот при пресметка на штетата ги покрива трошоците за поправка кај другиот сервис. При наведената пресметка во трошоците за поправка од страна на другиот сервис се вбројуваат и нужните трошоци за превоз.
 - 8) Остатоците од уништените или оштетените предмети остануваат кај осигуреникот и се пресметуваат по пазарна цена на крајот на ликвидацијата на осигурениот случај и по состојба во каква биле веднаш по осигурениот случај.
 - 9) Во случај на штета од провална кражба, разбојничка кражба и разбојништво, доколку осигуреникот на било кој начин дознае каде се наоѓаат украдените предмети, должен е веднаш да ги преземе сите потребни мерки преку надлежен орган да се утврди идентитетот на овие предмети, истите да му се вратат што е можно побргу и за сето тоа да го извести осигурувачот во најкраток можен рок.
 - 10) Доколку украдените предмети се пронајдени пред исплатата на надоместот од осигурувањето, а надоместот се уште не е исплатен, осигуреникот е должен да ги преземе пронајдените предмети.
 - 11) Доколку предметите се оштетени, штетата се пресметува по одредбите на овој член.
 - 12) Доколку на осигуреникот веќе му бил исплатен надомест од осигурувањето пред да дознае каде осигурените предмети се наоѓаат, и пронајдените предмети се неоштетени, може да ги преземе, со тоа што на осигурувачот мора да му го врати примениот надомест од осигурувањето.
 - 13) Доколку пронајдените предмети се оштетени, осигуреникот може да побара договорно да се утврди вредноста на тие предмети со тоа што соодветниот дел од надоместот да му се врати на осигурувачот. Доколку осигуреникот не сака да ги преземе, истите преминуваат во сопственост на осигурувачот.
 - 14) Доколку осигурувачот со продажба на предметите од осигурениот случај ја постигне цената која е поголема од исплатениот износ на надомест и продажни трошоци, на осигуреникот ми се признава таа разлика.
 - 15) Кај пресметката на надомест од осигурување во случаите на кршење на стакло се земаат во предвид трошоците за вградување на ново стакло, односно другите предмети од ист вид и квалитет или за изработка на нови слики, натписи, украси или букви на стаклата. Кај оваа пресметка не се зема во предвид намалувањето на надоместот од осигурувањето поради амортизација, освен за штети на придружната опрема, која е осигурена заедно со светлосните цевки и билборди.
 - 16) Во случај на кражба, доколку поради начинот на изработка не е можна замена на скршеното стакло без промена на рамката, осигурувачот ќе ги признае и пресмета и трошоците за промена на рамката.

Надомест на трошоците по настанување на осигурен случај
Член 11.

- (1) Осигурувачот во рамките на сумата на осигурување ги покрива и трошоците за расчистување и рушење кое се неопходни да се извршат поради оштетувањето или уништувањето на осигурените предмети, најмногу до 3% од вредноста на оштетените осигурени предмети, доколку поинаку не е договорено.
- (2) Во трошоците за чистење се вклучени неопходните трошоци за расчистување и чистење на местото каде е предизвикана штетата, како и трошоци за одвезување на изгореното, шутот и тињата до најблиското дозволено место за растоварување
- (3) Во трошоците за рушење се вклучени неопходните трошоци за рушење на преостанатите оштетени неупотребливи делови и нивно пренесување до најблиското дозволено место за растоварување после настанување на осигурениот случај.
- (4) Осигурувачот не е во обврска да ги надомести трошоците за отстранување на причината за настанување на штетата или за намалување на опасноста, како ни трошоците за посредување на противпожарни или други организации кои мораат по намена на својата работа или делување да даваат помош во осигурениот случај.

Надомест од осигурување
Член 12.

- (1) Доколку е договорена сума на осигурување еднаква со вредноста на осигурените предмети или повисока од неа, осигурувачот при ликвидација на осигурениот случај ја пресметува штетата во полн износ, но најмногу до висината на вредноста на осигурените предмети.
- (2) Доколку сумата на осигурување е пониска од вредноста на осигурените предмети (подосигурување), осигурувачот ќе ја исплати штетата во однос помеѓу сумата на осигурување и осигурената вредност, но најмногу до висината на договорената сума на осигурување.
- (3) Во случај кога е склучено осигурување на “прв ризик”, осигурувачот ја пресметува штетата во полн износ, но најмногу до договорената сума на осигурување. Во овој случај, одредбите од став 2 од овој член не се користат.
- (4) Во случај кога е договорено осигурување на одредена сума на осигурување (лимит по штетен настан), а премијата е пресметана врз основа на пријавената вредност на осигурување од страна на осигуреникот, осигурувачот при настанувањето на осигурениот случај ја пресметува штетата:
 - 1) во полн износ, но најмногу до висина на договорената сума на осигурување (лимит по штетен настан), ако договорената вредност на осигурените предмети е еднаква или повисока од вистинската вредност на осигурените предмети;
 - 2) во односот помеѓу пријавената вредност на осигурените предмети и вистинската вредност на осигурените предмети (подосигурување), но најмногу до висина на договорената сума на осигурување (лимит по штетен настан).
- (5) Доколку поинаку не е договорено, осигуреникот во секоја штета учествува со одбитна франшиза:
 - 1) кај штетите од ризикот земјотрес: 2% од сумата на осигурување;
 - 2) кај штети од ризикот кршење машини: 10% од пресметана премија за осигурување, но не помалку од 250 еур во денарска противвредност по средниот курс на НБРМ на денот на пресметка на надоместот од осигурување;
 - 3) кај штети од ризикот вандализам: 10% од пресметаната премија за осигурување, но не помалку од 100 еур во денарска противвредност според средниот курс на НБРМ на денот на пресметка на надоместот од осигурување;
 - 4) кај штети од сите опасности (ризици) “all risk” (освен за дополнителната опасност земјотрес): 10.000 еур во денарска противвредност според средниот курс на НБРМ на денот на пресметка на надоместот од осигурување;

- (6) Доколку е договорено осигурување и за дополнителните трошоци за чистење и рушење, осигурувачот е во обврска да ги надомести наведените трошоци до договорениот износ во целост, и доколку надоместокот од осигурувањето ја надминува сумата на осигурување.
- (7) Нужните трошоци за преземање на мерките кои би спречиле или би ја намалиле штетата, а кои по настанувањето на осигурениот случај се преземени по налог на осигурувачот, осигурувачот мора во целост да ги надомести, без оглед на сумата на осигурување.
- (8) При конечна пресметка на штетата се исплатува надоместот од осигурување намален за можните веќе исплатени аконтации, ревалоризиран за растот на потрошувачките цени во Република Македонија од исплаќањето на аконтацијата до конечната исплата.

V. ОСИГУРУВАЊЕ ОД РИЗИКОТ ПРЕКИН НА РАБОТА

Дефинирање на поимите Член 13.

- (1) **Бруто добивка** е износот за кој збирот на прометот и залихите на готови производи и недовршено производство го надминува збирот на неосигурените оперативни трошоци и залихите на готови производи и недовршено производство.
Доколку осигуреникот сака да исклучи одредени деловни трошоци од осигурителното покритие, што инаку може да се обезбеди, бруто добивката утврдена во претходниот став се намалува соодветно.
- (2) **Прометот** претставува, наплатените или наплатливи побарувања на осигуреникот, за продадените и испорачани производи и за извршените услуги, кои произлегуваат од дејноста на осигурената локација.
- (3) **Неосигурени работни трошоци** се трошоци кои не се поврзани со производствените и продажните активности, како што се трошоците кои произлегуваат од инвестиции, спекулативно работење, работење со недвижности и слично, како и следниве трошоци:
 - 1) за набавка на сировини, стоки, помошни и погонски материјали кои не се наменети за одржување на постројката
 - 2) данок на додадена вредност (данок на промет), акциза и извозни давачки;
 - 3) трошоци за продажба (на пр. трошоци за пакување, утовар и транспорт);
 - 4) премии за осигурување кои зависат од прометот;
 - 5) лиценци, патенти и иноваторски провизии кои се поврзани со прометот;
 - 6) дозволени попусти;
 - 7) лоши долгови. (bad debts)
- (4) **Период на гаранција** е периодот што започнува со уништувањето, оштетувањето или исчезнувањето на осигурените предмети и трае се додека не се видливи последиците од деловните резултати на осигуреникот, поради материјална штета, но најмногу до крајот на договорениот гарантен рок.
- (5) **Стапка на бруто-добивка** е сооднос помеѓу бруто-добивката утврдена во ставот (1) на овој член, и прометот во периодот помеѓу датумот на започнување на деловното работење (тековна година) и датумот кога настанала материјалната загуба.
- (6) **Годишен промет** претставува пропорционален еквивалент, за период од дванаесет месеци, од прометот реализиран во периодот помеѓу започнувањето на деловното работење и датумот на настанување на материјалната штета, соодветно прилагоден и усогласен со трендот на раст на работењето и сите макро и микроекономски околности кои влијаеле на работењето пред настанување на материјална штета, односно би влијаеле на работењето по настанување на материјална штета, доколку не настанала материјална штета. На тој начин добиениот износ реално

го претставува очекуваното работење на осигуреникот за време на периодот на гаранција, доколку материјална штета и, следствено, прекин на работењето не настанало. Доколку периодот на гаранција надминува 12 месеци, годишниот промет мора да се помножи со периодот на гаранција изразен во години.

- (7) **Стандарден промет** претставува пропорционален еквивалент за период еднаков на периодот на обештетување на прометот остварен во периодот помеѓу почетокот на деловното работење и датумот на настанување на материјалната штета, која одговара на гарантниот период, соодветно прилагоден и усогласен со трендот на раст на работењето и сите макро и микроекономски околности кои влијаеле на работењето пред настанување на материјална штета, односно би влијаеле на работењето по настанување на материјална штета, доколку не настанала материјална штета. На тој начин добиениот износ во реална смисла го претставува очекуваното работење на осигуреникот при престанок на работата, доколку материјална штета и, следствено, прекин на работењето не настанало. Доколку периодот на гаранција надминува 12 месеци, годишниот промет мора да се помножи со периодот на гаранција изразен во години.
- (8) **Сумата на осигурување** претставува горна граница на обврската на осигурувачот за еден осигурен случај и се одредува по методот на бруто добивка.

Осигурително покритие Член 14.

- (1) Осигурувањето ги покрива штетите поради прекин на работа како последица на уништување, оштетување или исчезнување на осигурените предмети (материјална штета) во согласност со поглавието II или III од овие услови, поради опасности кои се наведени во полисата за осигурување.
- (2) Штета поради прекин на работа е покриена за време на договорениот период на гаранција, кој почнува да тече од денот на настанување на материјалната штета, но најмногу до договорената сума на осигурување.
- (3) Доколку настанало прекин на работа повеќе пати во текот на осигурителната година, осигурувањето ја покрива штетата од сите прекини на работењето заедно, но најмногу до договорениот период на гаранција.
- (4) Осигурувањето не ја покрива штетата поради прекин на работењето која:
 - 1) е последица на вонредни случувања, настанати во текот на прекилот на работењето, како што се штетите поради неосигурените опасности, макроекономските промени и сл.;
 - 2) е последица на ограничување на надлежните органи на власта кај обновата на оштетените предмети или работењето;
 - 3) е последица на недостаток на финансиски средства за навремена изградба, поправка или набавка на оштетените или уништените предмети;
 - 4) е последица на подобрување и промена кај обновување на оштетениот погон;
 - 5) е последица на причините настанати кај другите субјекти со кои осигуреникот има бизнис односи или кооперативни договори;
 - 6) влијаела на работењето во погонот кој не е осигурен кај истиот осигурувач;
 - 7) настанала како резултат на губење на работата која влијае на прекин, истек или отказ на закупот, лиценцата или побарувањето и сл., кое настанало откако изгубените, уништените или оштетените предмети биле повторно вратени во состојба на работење, и работењето би се продолжило доколку не би дошло до прекилот, истекот или откажувањето на закупот, лиценцата или побарувањето.

Член 18.**Пресметка на штета
Член 15.**

- (1) Осигурувањето ја покрива изгубената бруто добивка поради:
 - 1) намалувањето на прометот - како разлика помеѓу стандардниот промет и вистинскиот промет во периодот на прекин на работењето, помножено со степенот на бруто добивката;
 - 2) зголемување на трошоците на работењето - како дополнителни издатоци кои се потребни и оправдани за спречување или намалување на губењето на прометот во периодот на прекиниот на работењето. Тие трошоци не смеат да го надминат намалувањето на губитокоот на прометот кој е последица на дополнителните трошоци, помножен со стапката на бруто-добивката.
- (2) Износот пресметан по одредбите од претходниот став на овој член, се намалува за трошоците на работењето кои се вклучени во бруто-добивката, а кои осигуреникот поради прекиниот на работата ги заштедил.
- (3) Доколку осигуреникот во периодот на прекин на работењето на своите други локации ги продаде производите, односно извршува услуги и така ја надокнадува загубата од работењето на осигурената локација на која е прекиниот на работењето, платените побарувања или побарувањата кои можат да бидат платени, се земаат во предвид како остварен промет во периодот на прекин на работата. Истото важи и доколку тоа го извршуваат други субјекти во корист на осигуреникот.

**Надомест од осигурување
Член 16.**

- (1) Доколку сумата на осигурување е пониска од вредноста на производот: множење на годишниот промет и стапката на бруто добивка (подосигурување), осигурувачот е во обврска да ја надомести исплатата на штетата во сразмер измеѓу сумата на осигурување и вредноста на производот: множење на годишниот промет со стапка на бруто-добивката.
- (2) Осигурувањето не ги покрива штетите поради прекин на работа, доколку периодот на прекин на работата е три дена или помалку. Доколку периодот на прекин на работењето трае повеќе од три дена, штетата се пресметува за целото време на прекин на работењето, така што осигуреникот во секој осигурен случај учествува со 10% од штетата (учество во штета - франшиза), доколку не е поинаку договорено.
- (3) Нужните трошоци за отстранување или намалување на штетите кои настанале по настанувањето на осигурениот случај по налог на осигурувачот, осигурувачот мора да ги надомести во целост независно од висината на договорената сума на осигурување.
- (4) По завршување на постапката за ликвидација на осигурениот случај, осигурувачот го исплатува надоместот од осигурување намален за веќе исплатената аконтација (доколку е веќе исплатена), ревалоризирана за растот на потрошувачките цени во Република Македонија во период од денот на исплатената аконтација до денот на завршувањето на ликвидацијата на осигурениот случај.

**Пресметка на премија
Член 17.**

- (1) Премијата се пресметува однапред, при склучување на осигурувањето. Конечна пресметка на премија не се врши.

VI. ОПШТИ И ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ**Место на осигурување**

- (1) Осигурувањето важи додека осигурените предмети се наоѓаат на територија на Република Македонија, односно додека се наоѓаат на местото на осигурување означено во полисата за осигурување, доколку не е поинаку договорено.

**Осигурен случај
Член 19.**

- (1) Настанот со оглед на кој се склучува осигурувањето (осигурениот случај) мора да биде иден, неизвесен и независен од исклучивата волја на договорувачот на осигурувањето.
- (2) Се смета дека во осигурувањето на предмети настанал осигурен случај во оној момент кога една од осигурените опасности ненадејно и неочекувано почнала да се остварува на осигурениот предмет и да го оштетува, односно да ја остварува штетата.

**Обврски на осигуреникот при настанување на осигурен случај
Член 20.**

- (1) Кога ќе настане осигурен случај врз основа на кој се бара надомест од осигурувањето, осигуреникот е должен да постапи на овој начин:
 - 1) веднаш да превземе сè што е во негова можност за да ги ограничи неговите штетни последици и при тоа да се придржува кон упатствата што му ги дал осигурувачот или неговиот претставник;
 - 2) да го извести осигурувачот за настанување на осигурениот случај најдоцна во рок од 3 дена од кога дознал за тоа;
 - 3) што порано, а најдоцна во рок од 3 дена, писмено да ја потврди пријавата направена усно, телефонски, телеграфски или на било кој друг сличен начин;
 - 4) во сите случаи предвидени со прописи, а особено кога штетата е предизвикана од пожар, експлозија, кражба, провална кражба, разбојништво и сообраќајна незгода, да пријават на надлежниот орган за внатрешни работи и да се наведе кои предмети се уништени, односно оштетени или се исчезнати при настанувањето на осигурениот случај;
 - 5) веднаш по настанувањето на осигурениот случај, ако е тоа можно, односно кога тоа приликите го дозволуваат, да се поднесе на осигурувачот попис на уништените, односно оштетените предмети со приближно назначување на нивната вредност; и
 - 6) до доаѓањето на претставникот на осигурувачот на самото место да не се менува состојбата на оштетените односно уништените предмети, освен ако промената е потребна во јавен интерес или поради намалување на штетата односно поради продолжување со нормално производство. Ако промената се изврши поради продолжување со нормално производство, осигуреникот е должен затоа веднаш да го извести осигурувачот преку телефон, телекс или на било кој друг начин.
 - 7) во случај на прекин на работа, осигуреникот е должен, во рамките на своите можности, работниците кои останале без работа да ги вработи во некое свое друго производство или друго претпријатие.
- (2) Договорувачот на осигурувањето е должен, независно од рокот во кој ја поднел пријавата за штетата, на претставникот на осигурувачот да му ги даде сите податоци и други докази потребни за утврдување на причината, обемот и висината на штетата (писмени известувања и документи како и деловни книги, биланси (завршни пресметки), пописи, пресметки и сите податоци за работењето за тековната година на осигурување, а по потреба и за

последните три изминати години). Осигурувачот, исто така, може да бара осигуреникот да прибави и други докази, ако тоа е неопходно потребно и оправдано.

- (3) Ако осигуреникот не ја изврши својата обврска за известување на осигурувачот од став 1, точка 2 од овој член, должен е да му ја надомести на осигурувачот штетата која тој би ја имал поради тоа.

Осигурување по настанување на осигурен случај

Член 21.

- (1) По осигурениот случај во кој осигурените предмети биле оштетени, осигурувањето продолжува без промени до истекот на договорот за осигурување.
- (2) По исплата на надомест од осигурување по основ прекин на работа, сумата на осигурување за прекин на работењето останува непроменета.
- (3) Осигурувањето од прекин на работа престанува кога осигуреникот го искористил правото од договорениот рок на прекин на работењето поради еден или повеќе прекини на работењето во осигурителната година. Со плаќање на дополнителна премија, осигуреникот може да добие повторно покритие за ист период на гарантен рок, при што му се признава дел од премијата за неискористениот период на гарантен рок.

Склучување на договор за осигурување

Член 22.

- (1) Договор за осигурување на имотот може да склучи лице кое има интерес да не настане осигурен случај, затоа што би претрпел некоја материјална загуба.
- (2) Договорот за осигурување е склучен кога договорувачите ќе ја потпишат полисата за осигурување или листот на покритие.
- (3) Усната понуда направена до осигурувачот за склучување на договор за осигурување не ги обврзува ниту понудувачот, ниту осигурувачот.
- (4) Писмената понуда направена на осигурувачот за склучување на договор за осигурување го обврзува понудувачот, ако тој не одредил пократок рок, за време од осум дена од денот кога понудата пристигнала кај осигурувачот.
- (5) Ако осигурувачот во тој рок не ја одбие понудата која не отстапува од условите под кои тој го врши предложеното осигурување, ќе се смета дека тој ја прифатил понудата и дека договорот е склучен. Во тој случај договорот се смета склучен кога понудата пристигнала кај осигурувачот.
- (6) Ако осигурувачот по однос на примената понуда побара било каква дополна или измена, како ден на приемот на понудата ќе се смета денот кога осигурувачот ја примил бараната дополна или измена, односно кога ќе биде известен за прифаќање на неговите услови.
- (7) Одредбите од ставот 2 на овој член се применуваат и кога се врши измена на постојниот договор за осигурување.

Пријава на околности значајни за оцена на ризикот

Член 23.

Должност за пријавување

- (1) Договорувачот на осигурувањето е должен, при склучување на договорот да му ги пријави на осигурувачот сите околности значајни за оцена на ризикот, а што му се познати или не можеле да му останат непознати.

Намерна неточна пријава или премолчување

- (2) Ако договорувачот на осигурувањето намерно направил неточна пријава или намерно премолчил некоја околност од таква природа, што осигурувачот не би склучил договор ако ја знаел вистинската состојба на работите, осигурувачот може да бара поништување на договорот.
- (3) Во случај на поништување на договорот од причините наведени во став 2, осигурувачот ги задржува наплатените премии и има право

да бара исплата на премијата за период на осигурувањето во кој побарал поништување на договорот.

- (4) Правото на осигурувачот да бара поништување на договорот за осигурување престанува ако тој, во рок од три месеци од денот на дознавањето за неточноста на пријавата или за премолчувањето, не му изјави на договорувачот на осигурувањето дека има намера да го користи тоа право.

Ненамерна неточност или нецелосност на пријавата

- (5) Ако договорувачот на осигурувањето направил неточна пријава или пропуштил да го даде должното известување, а тоа не го сторил намерно, осигурувачот може, по свој избор, во рок од еден месец од дознавањето на неточноста или нецелосноста на пријавата, да изјави дека го раскинува договорот или да предложи зголемување на премијата сразмерно со поголемиот ризик.
- (6) Договорот во тој случај престанува по истек на 14 дена од кога осигурувачот својата изјава за раскинување му ја соопштил на договорувачот на осигурувањето, а во случај на предлог од осигурувачот премијата да се зголеми, раскинувањето настапува според самиот Закон ако договорувачот на осигурувањето не го прифати предлогот во рок од 14 дена од кога го примил.
- (7) Во случај на раскинување на договорот, осигурувачот е должен во рок од 60 дена да го врати делот од премијата што отпаѓа на времето до крајот на периодот на осигурувањето.
- (8) Ако осигурениот случај настанал пред да е утврдена неточноста или нецелосноста на пријавата или потоа, но пред раскинувањето на договорот, односно пред постигнување на спогодба за зголемување на премијата, надоместот се намалува во сразмер помеѓу стапката на платените премии и стапката на премиите што би требало да се платат според вистинскиот ризик.

Проширување на примената на претходните ставови

- (9) Одредбите од претходните ставови за последиците поради неточна пријава или премолчување на околностите значајни за оцена на ризикот се применуваат и во случај на осигурување склучени од името и за сметка на друг, или во корист на трет за туѓа сметка, или за сметка на оној на кого се однесува, ако овие лица знаеле за неточноста на пријавата или премолчувањето на околностите значајни за оцена на ризикот.

Случај во кои осигурувачот не може да се повикува на неточност или нецелосност на пријавата

- (10) Осигурувачот, кому во моментот на склучување на договорот му биле познати или не можеле да му останат непознати околностите што се значајни за оцена на ризикот, а кои договорувачот на осигурувањето неточно ги пријавил или премолчил, не може да се повикува на неточноста на пријавата или премолчувањето.
- (11) Истото важи во случај кога осигурувачот дознал за тие околности за време на траење на осигурувањето, а не ги користел законските овластувања.

Плаќање на премија

Член 25.

Должност за плаќање и примање на премијата

- (1) Договорувачот на осигурувањето е должен да ја плати премијата на осигурувањето, но осигурувачот е должен да ја прими уплатата на премијата од секое лице кое има правен интерес таа да биде платена.
- (2) Премијата се плаќа во договорените рокови, а ако треба да се исплати одеднаш, се плаќа при склучување на договорот.
- (3) На износот на премијата што се плаќа во договорени рокови може да се пресмета и наплати договорена камата.
- (4) Ако договорувачот на осигурувањето не ја плати премијата во договорениот рок, осигурувачот може, покрај главницата, да му пресмета и затезна камата.
- (5) Во случај на интернет продажба плаќањето на премијата се врши пред да биде издадена потврдата за осигурување.
- (6) Место на плаќање на премијата е местото во кое договорувачот на осигурувањето има свое седиште односно живеалиште, ако со

договорот не е определено некое друго место.

- (7) Ако премијата се плаќа преку пошта, се смета дека договорувачот на осигурувањето со уплата на должниот износ преку пошта ја измирил својата обврска спрема осигурувачот откако во банката на осигурувачот ќе пристигне паричната дознака.
- (8) Ако премијата се плаќа со чековна уплатница на одредена сметка на осигурувачот, ќе се смета дека договорувачот на осигурувањето го извршил плаќањето на премијата тогаш кога ќе го уплати должниот износ на чековната уплатница во корист на означената сметка на осигурувачот под услов паричните средства пристигнат на сметката на осигурувачот во банката депонент.

Почеток и престанок на обврската на осигурувачот Член 26.

Последици од неисплата на премија за осигурување

- (1) Обврската на осигурувачот од осигурувањето почнува ако поинаку не се договори, по истек на дваесет и четвртиот час од денот кој во полисата е назначен како почеток осигурувањето - ако до тој ден е платена премијата, а инаку по истек на дваесет и четвртиот час од денот на уплатата на премијата.
- (2) Ако е договорено премијата да се плаќа по склучувањето на договорот, обврската на осигурувачот да го исплати надоместот од осигурувањето почнува од денот определен во договорот како ден на почеток на осигурувањето.
- (3) Може да се договори обврската на осигурувачот да почнува од моментот на склучување на договорот за осигурување.
- (4) Ако договорувачот на осигурувањето, премијата што стасала по склучувањето на договорот не ја плати до стасаноста, ниту тоа го стори некое друго заинтересирано лице, договорот за осигурување престанува според самиот закон - по истекот на рокот од 30 дена од кога на договорувачот на осигурувањето му е врачено препорачано писмо од осигурувачот со известување за стасаноста на премијата, но со тоа што тој рок да не може да истече пред да поминат 30 дена од стасаноста на премијата.
- (5) Во секој случај, договорот за осигурување престанува според самиот закон, ако премијата не биде платена во рок од една година од стасаноста.
- (6) (Обврската на осигурувачот престанува:
 - 1) кај договор за осигурување со одреден рок на траење со истек на дваесет и четвртиот час од денот кој во полисата е означен како ден на истек на осигурувањето, ако не е поинаку договорено, односно ако во Условите или со одделните Услови за осигурување за поедини класи на осигурување не е одредено поинаку;
 - 2) кај договор за осигурување со неодреден рок на траење, ако во полисата е означен само почетокот на осигурувањето - осигурувањето со примена на став 4 и 5 од овој член, се продолжува од година во година, освен ако некоја од договорените страни, најкасно три месеци пред истекот на тековната година од осигурувањето, писмено ја извести другата страна дека не сака да го продолжи договорот за осигурување. Во тој случај, договорот за осигурување престанува со истекот на дваесет и четвртиот час на последниот ден од тековната година на осигурувањето.

Враќање на премија Член 27.

- (1) Ако осигурениот предмет биде уништен пред почетокот на обврската на осигурувачот, на договорувачот на осигурувањето му се враќа износот на платената премија.
- (2) Ако осигурениот предмет биде уништен по отпочнувањето на обврската на осигурувачот од ризиците што не се опфатени со осигурувањето, на договорувачот на осигурувањето му се враќа

износот на премијата за неискористеното времетраење на осигурувањето.

- (3) Ако осигурениот предмет биде уништен по отпочнувањето на обврската на осигурувачот од ризиците опфатени со осигурувањето, на осигурувачот му припаѓа целиот износ на премијата за тековната година на осигурувањето, односно за договореното времетраење на осигурувањето.
- (4) Со престанување на договорот за осигурување во сите други случаи пред истекот на времето за кое премијата е платена, премијата му припаѓа на осигурувачот само до завршетокоот на денот до кога тој бил во обврска, освен ако не е поинаку договорено.

Траење на договорот за осигурување – важност на договорот Член 28.

- (1) Договорот за осигурување може да се склучи:
 - 1) со одреден рок на траење и
 - 2) со неодреден рок на траење, кој се продолжува од година во година.

Почетокот на дејство на осигурувањето Член 29.

- (1) Ако поинаку не е договорено, договорот за осигурување произведува свое дејство почнувајќи од дваесет и четвртиот час на денот што е означен во полисата, како ден на почетокот на траењето на осигурувањето, па сè до завршувањето на последниот ден на рокот за кој е договорено осигурувањето.
- (2) Ако рокот на траењето на осигурувањето не е определен со договор, секоја страна може да го раскине договорот со денот на стасаноста на премијата, известувајќи ја писмено другата страна најдоцна три месеци пред стасаноста на премијата. Во тој случај договорот за осигурување престанува со истекот на дваесет и четвртиот час на последниот ден од тековната година на осигурувањето.
- (3) Ако осигурувањето е склучено на рок подолг од пет години, секоја страна може по истекот на овој рок при отказан рок од шест месеци, писмено да ја изјави на другата странка дека го раскинува договорот.
- (4) Со договорот не може да се исклучи правото на секоја страна да го раскине договорот како е напред изложено.
- (5) Ако договорувачот на осигурувањето го раскине договорот склучен на рок подолг од 5 години, должен е да ја плати разликата на премијата со одобрен попуст за времетраењето на осигурувањето.

Претставки од осигуреници Член 30.

- (1) Осигуреникот, корисникот на осигурување или трето оштетено лице има право да поднесе претставка до осигурувачот доколку смета дека осигурувачот не се придржува кон одредбите од договорот за осигурување, согласно Законот за супервизија на осигурување.
- (2) Осигурувачот е должен да се произнесе по претставката на осигуреникот/ корисникот на осигурувањето/трето оштетено лице во рок од 30 дена од денот на поднесување на претставката.
- (3) Доколку не е задоволен од одговорот на осигурувачот или ако осигурувачот не одлучи и писмено не го извести во рокот од 30 дена од денот на поднесувањето на претставката, осигуреникот/корисникот на осигурување/ третото оштетено лице има право да поднесе претставка/жалба до Агенцијата за супервизија на осигурување, согласно Законот за супервизија на осигурување и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон.

Постапка на вештачење Член 31.

- (1) Секоја од договорните страни може да бара одредени спорни факти да ги утврдат вештаци. Барањето се доставува во писмена форма до другата договорна страна. Ако другата договорна страна се сложува со тоа, се пристапува кон постапка на вештачење.
- (2) Секоја договорна страна писмено именува свој вештак. Избраните вештаци пред почетокот на работата избираат трет вештак, како претседател кој не може да биде од редовите на лицата кои се во работен однос со осигурувачот и осигуреникот.
- (3) Вештаците му предаваат на осигурувачот и осигуреникот по еден примерок од својот писмен наод во определен рок. Ако наодите на вештаците меѓусебно отстапуваат, осигурувачот, нивните писмени наоди веднаш ќе му ги предаде на третиот вештак, кој своето стручно мислење го дава само во границите на констатациите од двата вештаци.
- (4) Констатациите на вештаците се задолжителни за двете страни.
- (5) Секоја договорна страна ги сноси трошоците за вештакот што го бира и половина од трошоците за третиот вештак.

**Надлежност во случај на спор
Член 32.**

- (1) Во случај на спор помеѓу договорувачот на осигурувањето - осигуреникот и осигурувачот, надлежен е стварно надлежниот суд според местото на седиштето на осигурувачот.

**Начин на известување
Член 33.**

- (1) Сите известувања и пријави што договорувачот на осигурувањето е должен да ги направи во смисла на одредбите од овие и други услови на осигурување, задолжително треба писмено да се потврдат ако се направени усно, преку телефон, телеграма или на било кој друг начин. Како ден на приемот на известувањето, односно пријавата ќе се смета денот кога е примено известувањето, односно пријавата. Ако известувањето односно пријавата се испраќа препорачано, како ден на приемот ќе се смета денот на предавањето во пошта.
- (2) Спогодбите што се однесуваат на содржината на договорот важат само ако писмено се склучени.

**Измени на условите за осигурување и тарифата на премии
Член 34.**

- (1) Ако осигурувачот ги измени Условите за осигурување или Тарифата на премии, должен е за тоа писмено, или на друг погоден начин, да го известува договорувачот на осигурувањето најдоцна шеесет дена пред истекот на тековната година на осигурувањето.
- (2) Договорувачот на осигурувањето има право да го откаже договорот за осигурување во рок од шеесет дена од денот на приемот на известувањето. Во тој случај, договорот за осигурување престанува да важи со истекот на тековната година на осигурувањето.
- (3) Ако договорувачот на осигурувањето не го откаже договорот за осигурување во рокот од став 2 од овој член, договорот за осигурување во почетокот на наредниот период на осигурувањето се менува во сообразност со извршените измени во Условите за осигурување, односно Тарифата на премии.

**Промена на личните податоци
Член 35.**

- (1) Осигуреникот е должен да го известува осигурувачот за: промена на адресата на живеење, односно седиштето, промена на своето име или презиме, односно називот на фирмата, промена на трансакциска сметка, промена на телефонски број за контакт, во рок од 15 дена од денот на настанување на промената.
- (2) Доколку осигуреникот ги променил личните податоци наведени во точка 1 од оваа одредба, а за тоа не го известил осигурувачот, осигурувачот известувањето кое мора да му го соопшти на

осигуреникот ќе го испрати на адресата на неговото последно живеалиште или седиште или ќе го адресира на последното познато име и презиме, односно назив на фирма.

- (3) Во случај кога обидот да се достави препорачаната пратка до осигуреникот нема да биде успешен (поради преселување или одбивање да се прими), осигурувачот вратената пратка ќе ја смета како уредно доставена и ќе ја депонира во своето седиште. Осигуреникот се согласува дека вратените недоставени пратки се сметаат за примени од денот на првиот обид за доставување и дека е запознат со содржината на пратката.

**Заштита на личните податоци
Член 36.**

- (1) Осигуреникот, согласно Законот за заштита на личните податоци изречно се согласува неговите лични податоци да се користат за натамошна обработка од страна на осигурувачот во својство на контролор и од страна на обработувачи на лични податоци за спроведување на конкретните права и обврски од договорот за осигурување, каде осигуреникот е договорна страна или на барање на осигуреникот, пред негово пристапување кон договорот.
- (2) Осигуреникот во согласност со Законот за заштита на лични податоци дава изричита согласност Осигурувачот да може да ги пренесува неговите лични податоци во други држави за потребите на реосигурување, решавање на меѓународни штети како и за други потреби на Осигурувачот со цел исполнување на обврските кои произлегуваат од договорот за осигурување.
- (3) Осигуреникот изречно се согласува и го овластува осигурувачот во интерес на работата, а во врска со правата и обврските кои произлегуваат од овој договор, да се интересира за неговите лични податоци (адреса на живеење, вработеност, имотна состојба и примања) кај одговорните државни органи или било која друга надлежна институција, и истите да ги употреби доколку е тоа потребно за извршување на одредбите од овој договор.
- (4) Осигуреникот му дозволува на осигурувачот неговите лични податоци да бидат дадени на користење и на други надлежни институции кои за тоа поднеле писмено барање, а во врска со извршување на нивните редовни работи во согласност со закон.
- (5) Личните податоци на осигуреникот можат да се користат само во рамките на работите кои произлегуваат од правата и обврските на овој договор и се чуваат во законски утврдените рокови. Осигурувачот се обврзува дека личните податоци на осигуреникот внимателно ќе ги чува во согласност со прописите за заштита на личните податоци.

**Надлежен орган
Член 37.**

Надлежен орган за супервизија врз работењето на друштвото за осигурување е Агенцијата за супервизија на осигурување, до која Осигуреникот/корисникот на осигурувањето/третото оштетено лице може да достави претставка/жалба во однос на друштвото за осигурување согласно Законот за супервизија на осигурување.

**Датум на примена
Член 38.**

Овие Услови се донесени на 35-та седница на Одборот на директори на САВА осигурување, а.д. Скопје одржана на ден 09.10.2018 година и истите влегуваат во сила со денот на нивното донесување.

**САВА осигурување, а.д. Скопје
Одбор на директори
Претседател
Рок Мољк**